

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 40.

V Ljubljani, 5. vinotoka 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrť leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratne objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Ljubljansko žensko učiteljšče. — Naš denarni zavod. — Naša politika. — Slika k istrskim razmeram. — Iz slovanskih pedagoških časnikov. — Oblast — učitelj. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Ljubljansko žensko učiteljšče.

Že dokaj let sem opazujemo, da imajo hčere ljubljanskih bogatašev pri sprejemu v prvi letnik tega zavoda velikanske predprave in prednosti pred drugimi ubožnejšimi deklety. Človeku se zdi, kakor da bi učiteljšče imelo v prvi vrsti nalogo, skrbeti za višjo izobrazbo bogatih deklet, ki po končanih študijah ostanejo navadno doma in čakajo na možitev — ne pa preskrbeti deželi dobrih učiteljic, ki so navadno ravno hčere nižjih slojev.

Opazujemo pa tudi, in to moramo z ogorčenjem konstatirati, da učiteljske hčere na ljubljanskem učiteljšču nimajo ne le samo prav nikake prednosti, ampak jih še celo zapostavljajo pred drugimi.

Samo en zgled!

V Ljubljani stanuje nadučiteljeva vdova, ki ima „sijajno“ penzijo — 50 K na mesec. Kdor pozna ljubljanske razmere, tisti ve, kako se da živeti s 50 kronami na mesec. Da je prišla ta vdova v Ljubljano trpet pomanjkanje, je vzrok ta, ker ima hčerko, ki jo misli posvetiti učiteljskemu stanu. To menda ni preveč grešna želja siromašne vdove, zakaj, da bi morala učiteljeva sirota biti kravja dekla ali pa kaka šivilja na kmetih, še ni nikjer zapisano, in tega grenkega učiteljskega kruha ji tudi ne more biti nihče nevoščljiv. Po dolgih letih večkratnega stradanja je dovršila deklica osmi razred mestne dekliške šole z odliko in napravila tudi izpit za prvi letnik ljubljanskega ženskega učiteljšča s povoljnim uspehom. Vsak pameten človek bi sedaj pričakoval, da bo ta sirota sprejeta na učiteljšče. A kaj še! Ako bi bila hči kakega advokata, potem bi bila sprejeta z odprtimi rokami, a ker je na nesrečo učiteljska sirota, ni našla milosti v očeh slavne komisije vkljub temu, da je napravila izpit. Učiteljstvo to ve in je ogorčeno!

Da se sprejemnih izpitov udeleži vsako leto ogromno število deklet, je resnica. Resnica je tudi, da ne morejo vseh sprejeti. Vprašamo pa, ali bi ne bilo pravično in pošteno, da bi se pri sprejemu v prvi letnik ozirali v prvi vrsti na učiteljske sirote, hčere službujočih učiteljev, in šele potem na druge? Poglejmo, kako prednost imajo sinovi vojakov na vojaških šolah! A nas zametajo, ker nimajo src!

Bogataši pa naj pošiljajo svoje hčere v višjo dekliško šolo, saj ta, kar se izobrazbe tiče, ne zaostaja za učiteljščem. Ako je pa zavod na Resljevi cesti v Ljubljani zato, da bi v njem dobivale hčere ljubljanskih magnatov višjo izobrazbo, potem pa ta ne odgovarja svojemu namenu, in država nam mora ustanoviti še eno žensko učiteljšče!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonošno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca kimavea 1906 K 202.003'00.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Naša politika.

Govoril pri obnem zboru učit. društva za ljubljansko okolico dne 11. septembra 1906. pri D. M. v Polju nadučitelj Janko Žirovnik.

V svojem poročilu „O učiteljskem delovanju izven šole“, ki sem ga podal na glavnem zboru našega društva dne 10. maja t. l. sem med drugim rekel: „V politiko naj se učitelj splošno ali celo agitatorično ne vtika. A kadar je treba, naj se pa potegne za čisto resnico in poštenost ter neustrašeno voli može, ki se tudi zavzemajo zanjo.“

Ta stavek naj danes nekoliko pojasnim.

Učiteljski stan štejem med najvažnejše stanove na svetu, med tako važne, da mora ostati kolikor mogoče izven valovanja vsakdanjega življenja, ker je to vsakdanje življenje vendarle preveč osebno in je torej dnevna politika hočeš-nočeš kolikor toliko tudi osebna. O tem se vsak sam lahko prepriča pri mnogih prilikah. Po deželi je že politika prve vrste, če se može

začno ravšati, kje bodo kopali pesek za na cesto, po čim ga bodo dajali, kdo ga bo vozil itd. — Ako soseskin ogled pri novi stavbi določi za pol metra drugačno stavbno črto, kakor pa jo želi gospodar, je že ogenj v strehi, in velikokrat ta nezadovoljni gospodar potegne za sabo toliko ljudi, da se začne županu majati stolec. — Županu celo stolec izpodneso, ker je storil svojo dolžnost in na pr. vaškega mesarja opomnil, naj se drži glede snage higijeničnih predpisov, ali pa ko je bil kak zakotni krčmar kaznovan, ker je pustil v svoji hiši ponočnjake razsajati čez policijsko uro.

Takih in enakih važnih momentov se ne zmanjka v vaški dnevni politiki. Ali naj se učitelj vtika v tako politiko? Odločno rečem: Nikdar! Taka politika se nikakor ne strinja z učiteljevim vzvišenim poklicem. Učitelj mora skrbno paziti, da ne zaigra svojega ugleda in svoje veljave kot vzgojitelj otrok vseh stanov, vseh strank in vseh občanov sploh. Če bi se pa učitelj že le ne mogel ozirati na simpatije ali antipatije odraslih ljudi, se pa prav gotovo mora potegovati za simpatije otrok, ker učitelj, ki ga njegovi učenci ne ljubijo, dožene pri pokuku jako malo uspeha, pri odgoji pa celo nič. In tak učitelj ni učitelj, nego le učiteljeva senca. Če starši opravičeno godrnjajo čez učitelje vpricho otrok, tedaj se otrokom vseli v srce neka mržnja proti učitelju, ki jo bo še celo čas — ta celilec vseh ran — težko kdaj pregnal. Če pa starši ali sploh odrasli ljudje neopravičeno napadajo učitelja samo zato, ker ni stregel njihovi želji, ali ker so bili v to nahujskani itd., tedaj pa to otroci kmalu spoznajo ter so učitelju tembolj resnično vdani, četudi ljudje ali celo njihovi starši čezenj zabavljajo. Zato pa naj učitelj jako oprezno in taktno nastopa, da so otroci prepričani o njegovi korektnosti. Potem je zmaga gotovo na njegovi strani.

Učitelj se mora sploh jako varovati vsake pristranosti — tudi navidezne. Zato naj se pa kolikor mogoče ogne vsaki priliki, ki bi ga utegnila zavesti na strankarsko stališče. S tem pa ne rečem, da se ne sme postaviti z vso odločnostjo na stran pravice in resnice, če je jasna. Če pa ni jasna, naj pa ima vselej pred očmi pregovor: „Kar te ne peče, ne pijaj!“ Za pravico in resnico naj se pač vselej potegne možato, vendar pa ne — strastno; strast zbuja — strast, ljubezen pa — ljubezen. Učitelj naj pa kolikor mogoče v ljubezni občuje z ljudmi. S takimi pa, ki so opetovano pokazali, da niso vredni nobene ljubezni, naj sploh ne občuje.

Med domačo politiko sodi tudi občinsko odborništvo. Tega naj učitelj praviloma ne sprejema. V občinskem odboru se kaj rada uganja vaška osebna politika, ki bi ga potisnila na malenkostno — torej za učitelja nedopustno stališče. Drugič ima vestni učitelj premalo časa, brigati se za vse občinske zadeve in če ne more biti cel, naj rajši ne sprejme soodgovornosti. Tretjič je pa tudi to, da občina že dobi učitelja, če bi iskala pri njem svete o šolskih ali drugih zadevah. —

Kakor je z vaško politiko, tako je tudi z domovinsko in sploh svetovno. Učitelj bodi vselej cel mož, a s svojimi nazori nikdar vsiljiv in nikdar strasten, ampak vselej takten in korekten. Učitelj torej ne bodi nikdar agitator, ampak le posredovalec med kulturnimi središči in med ljudsko množico.

Šolski in učni red nam v paragrafih 71. in 72. prav lepo pove, kako imamo vzgajati svoje učence. S tem je pa obenem povedano, kakšni moramo biti tudi sami, ker dobri zgledi desetkrat več zaležejo kakor pa lepe besede. S tem pa nikakor nočem reči, da bodi učitelj v vsem svojem vedenju nekaka cukrena voda. Bog ne daj! Učitelj je reprezentant šole,

na kateri temelji ves napredek narodov. Zato bo pa učitelj vselej na strani tistih, ki delajo za narodov napredek, in ne na strani tistih, ki za narodov napredek samo govoré. Proti nasprotnikom šole ali učiteljskega stanu mora učitelj sicer dostojno in taktno, a vendar vselej odločno nastopiti.

Neumestno se mi pa zdi, da bi učitelje kot take kar dekretirali v to ali ono politično stranko. Najprvo smo učitelji — potem šele simpatizujemo s tisto politično stranko, ki je našim smotrom — napredku naroda — najbližja. Če je takih strank več, pa simpatizuje učitelj s tisto, h kateri ga bolj žene glava in vleče srce. Tako je tudi pri drugih stanovih. Samo duhovščina kot taka je vedno politično — uniformirana. — Svetovna politika naj se po okolnostih neguje. Kaj nas na pr. briga, zakaj je turški sultan kakemu španskemu vitezu podelil visok red in če je ta red plačal sultan ali pa dotični vitez?! — Kaj nas briga, zakaj se katoliški Francozi ne zavzamejo za katoliške Poljake proti razkolni Rusiji?! — To so stvari, ki jih naj rešijo politiki po poklicu. Mi nimamo od njih očitno ne dobička in ne škode, če jih pustimo pri miru.

A če jih pa obravnavamo v navzkrižju s strastnimi, politikujočimi ljudmi, imamo pa gotovo škodo. — Ravno tako je v učenih vprašanjih. Učili smo se primerno za svoj stan, da moremo zopet primerno poučevati za potrebe vsakdanjega življenja. Seveda se moramo vsak dan naprej učiti in svoje znanje izpopolnjevati, da ostanemo kurentni na višini časa. Vendar pa je čisto nepotrebno, ubijati si glavo ali pa celo strastno debatirati o tem, kako dolgi so bili tisti dnevi, v katerih je Bog ustvaril svet, ali so bili dolgi po 24 ur ali pa 24 milijonov let. — S tem pa ne rečem, da nista razmišljanje in razgovor v višjih nego vsakdanjih stvareh koristna. Nasprotno! Taka debata, tak razgovor sta za izobraženega človeka jako potrebna in koristna telovadba možgan. A debatirati o takih in tem podobnih stvareh se da le s takimi ljudmi, ki so se res sami kaj učili ter znajo torej tudi sami kaj misliti.

V navadnih prilikah pa navadna družba ni za to, ker se prvič za večje stvari premalo briga in jih torej ne razume, drugič je pa lahko med njo ta ali oni, ki stvar iz nevednosti ali pa celo hudobije tako zasučé, da prvotni ni več podobna. V takem slučaju pa nastanejo prav lahko sitnosti, ki so nevarne učiteljevemu ugledu. Ravno tako se lahko zgodi, če učitelj pripoveduje kaj v šoli, kar je izven učenčevega obzorja in razuma. Zato bo pa pameten učitelj tudi vselej prej dobro premislil, s kom govori in kaj govori, da takorekoč za vsako svojo besedo lahko obstane pred svojo gosposko in pa tudi pred javnostjo. Posebej naj omenim, da se more učitelj v šoli absolutno držati le strogo dognanih resnic, ki so v učnih knjigah — torej oblastveno priznane. Za popolnoma neumestno smatram torej, da bi na pr. učitelj pravil v šoli take stvari, kakor so prej omenjeni dnevi, v katerih je Bog ustvaril svet. Take stvari presegajo otrokovo obzorje, in nasledki so, da otroci radi kaj pretvorijo, hudobni ljudje pa iz take potvare kujejo kapital zoper šolo in zoper učitelja.

Naše občevanje z ljudmi sploh mora biti dobrohotno, prijazno in vljudno. Mi si moramo pač povsod po možnosti prijateljev pridobivati, sovražnike pa razoroževati. Zato pa moramo ljudem z dobrim svetom ali pa tudi v dejanju pomagati pri kaki organizaciji, bodisi gospodarski ali kulturni. Seveda moramo mi to organizacijo sami dobro razumeti. Zato se pa moramo poglobiti v gospodarska in kulturna vprašanja, da jih moremo potem soobčanom umevno in prijateljsko razložiti. Če se pa pokažejo pri tem kaka nasprotstva, naj ta ne bodo nikdar — osebna. Učitelj naj ima sicer jasen pogled v stvar, a svojega mnenja naj

ne vsiljuje nikomur. Če se bodo ljudje prepričali, da je učitelj takten in moder mož, bodo že sami radi prihajali k njemu v svete. Če pa ne bodo prihajali po njegovo pomoč, je to znamenje, da so že toliko naprej, da je sploh ne potrebujejo, ali pa toliko zadej, da jim še nič ne more pomagati. Pri teh bo treba začeti z abc, seveda z velikim samozatajevanjem in še večjim potrpljenjem.

Tako nekako naj bo torej učiteljevo delovanje učiteljeva politika. Vedno naj ima pred očmi blagor naroda, blagor domovine. Pri tem naj pa tudi ne pozabi, da potrpljenje železne duri prebije, da se v življenju ne da nič prisiliti in da napredek ne prihaja nikdar v — skokih. S taktnim, mirnim, vestnim in resnim delovanjem bo pa končno vendar narodu in domovini veliko koristil ter jima pripomogel do jasnejših dni.

Slika k istrskim razmeram.

Dne 16. pret. mes. je dobil veljavo novi šolski in učni red, v katerem določuje § 86., da ima šolsko vodstvo (učiteljska konferenca) v porazumu s krajnim šolskim svetom in s šolskim zdravnikom sestaviti za vsako ljudsko šolo poseben šolski red, katerega načrt je predložiti v odobrenje okrajnemu šolskemu svetu. Koprski okrajni šolski svet se je pokazal v tem jako točnega, ker zahteva od podrejenih vodstev prej navedeni red. Skrbi torej, da bi se vršilo, kar zahteva novi šolski in učni red. Škoda, da ni koprski okrajni šolski svet tako skrben za vršitev drugih paragrafov državnih in deželnih zakonov, ki opisujejo učiteljske pravice! O tem smo že večkrat pisali, zato si hočemo ogledati danes le neka druga določila ravno zaradi zahtevanega posebnega šolskega reda.

Zgoraj navedeni § določuje, da ima sestaviti posebni šolski red krajna učiteljska konferenca, na enorazrednicah voditelj v porazumu s krajnim šolskim svetom in šolskim zdravnikom. V tem grmu tiči ravno zajec, ker okrajni šolski svet ne pove, kako naj se učiteljska konferenca, oziroma voditelj porazume s krajnim šolskim svetom, ko večina krajnih šolskih svetov nima po vse leto seje, akoravno določuje deželni zakon, da bi morali obdržavati seje redno vsak mesec. Enako ne pove okrajni šolski svet, kako naj se konferenca porazume s šolskim zdravnikom, ko teh v Istri ni. § 69., na katerega se opira § 86. šolskega in učnega reda, določuje sicer, naj učitelji vprašajo za svet v vseh zdravstvenih zadevah šol, zdravnika, a kako, tega nam ne pove noben §, ko v Istri nimamo šolskih zdravnikov.

Iz tega je razvidno, da bo učiteljska konferenca, ako hoče ustreči prej navedenemu nalogu okrajnega šolskega sveta, morala sestaviti poseben šolski red sama in na enorazrednicah bo ostalo to delo učitelju-voditelju. Ravno to pa ugaja okrajnima šolskima nadzornikoma. Voditelj, ki jima ni priljubljen, bo dobil v popravilo predloženi šolski red tudi desetkrat, ker se ne bo mogel izgovarjati, da mu je ali krajni šolski svet ali šolski zdravnik tako svetoval, a voditelj, ki pleše po njihovi piščalki, bo dobil potrjeno vsako šušmarijo, saj se je že prigodilo, da je dobival neki voditelj v popravilo „Urnik“, ki ga je prepisal od bližnjega tovariša, ki mu ga je okrajni šolski svet potrdil.

Tudi § 37. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870 je nalagal, da se mora na večrazrednicah obdržavati vsak mesec krajna učiteljska konferenca, a vendar vemo za večrazrednico v koprskem okraju, na kateri se ni vse šolsko leto obdržavala niti ena krajna učiteljska konferenca. Voditelj ima to srečo, da je nadzornikov prijatelj in da je v takih razmerah, da lahko, kadar pride v dotiko z nadzornikom, z njim tarokira.

Zaradi tega bi svetovali ravnatelju koprskega učiteljskega, naj uvede na učiteljsko tudi ta predmet; pouk lahko izroči slovanskemu okrajnemu šolskemu nadzorniku.

Po drugih deželah so postavili na dnevni red okrajnim učiteljskim skupščinam, da so se dogovorile o takih dvomljivih paragrafih novega šolskega in učnega reda, a v koprskem okraju ni tega, četudi je razpisana skupščina na 29. dan septembra, ki so jo pa iz neprevidenih razlogov preložili na 20. dan oktobra. Mimogrede naj povemo, kateri so ti neprevideni razlogi. Stvar je taka. Oba okrajna šolska nadzornika v Kopru imata posestva, in 29. dan septembra je bil letos ravno v onem tednu, ko se vrši trgateg, zato sta zadržana in zato ni mogoče obdržavati okrajne skupščine, a do 20. oktobra bo trgateg končana in končano bo prvo delo v kleti, in potem se bo že lahko obdržavala tudi okrajna učiteljska skupščina. Ali je čudno, da si ob takih razmerah pomaga učiteljstvo iz okraja?

Iz slovanskih pedagoških časnikov.

Priobčuje —b—.

VII.

Na pragu šolskega leta.

Mladim kolegom in kolegijam v pozdrav. (Vestnik šte. 37.)

Pozdravljeni, mladi bratje in sestre, na pragu šolskega dela!

Pozdravljeni vsi, ki nastopate s tako mnogobrojnimi in različnimi ideali dolgo pot skozi šolsko življenje, dolgo dobo služnega dela, častnega in važnega, nikakor lahkega in brezskrbnega!

V krogu starejših kolegov in kolegij, katerim že mnogim cvete na glavi srebro sivih las, najdete dovolj prijateljev in prijateljic, ki vam bodo uslužljivi, resnični drugi v zvanju in odkritosrčni in nesebični svetovalci.

V vas, nove sveže sile, polaga učiteljska rodovina slovenska nado za bodočnost. Da bi se vse te nade izpolnile!

Da pa naše delo uspe, v to treba mnogo vztrajnosti, ljubezni k zvanju in mnogo samozatajevanja. Sprejemajte tudi svet starejših, izkušenih tovarišev s takšno odkritosrčnostjo, s kakršno prihaja iz njih dobrih src in izkušenih glav.

Pod ščitom naše organizacije, katere član vselej biti je prva vaša sveta dolžnost, boste mogli nasprotovati marsikateremu nevarnemu življu in napredni šoli nevarnim činom, in tako bo pospešen razvoj moderne slovenske šole. Pod praporom stočlenske organizacije se boste čutili jaki vkljub vsem konservativnim reakcionarnim vplivom klerikalizma, ki ima še vedno toliko srednoveške moči v sebi, da ne izgine tako brzo.

Nekdaj je pisal Zola: „O usodah narodov v bližnji dobi ne bodo več odločevali topovi, ampak višina njih prosvete; pomen naroda se bo cenil po tem, na kakšni stopnji bo stalo njegovo šolstvo in njegovo učiteljstvo.“ — Naj tudi vaše sile pripomorejo, da se približujemo smotru našega naroda!

Pozdravljeni v našem krogu!

Oblast — učitelj.

Spisal Anton Maslo iz Riečan.

(Konec.)

Družina s svojimi posebnimi uravnanimi zakoni, očetovske oblasti, sorodstva in podedovanja se more le shvatati od zasebnega prava; zraven tega pripadajo v njegovo področje določbe